

מועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדדדד

زو هديرخ ZO HADEREKH

גיליון 32 / 13 באוגוסט 2025

המחיר של הבינה
המלאכותית עמ' 8

עמ' 3

الرد على
الحرب
התשובה
למלחמה

اضراب
שביתה

עמ' 4, 10

הממשלה נגד התקשורת

עמ' 5

המחאה באקדמיה מתעוררת

מפריטים את המזון לשעת חירום

"למרות שהמלחמה עדיין לא הסתיימה, מלאי המזון לשעת חירום של ישראל עובר ידיים. משרד הכלכלה פועל לחסל את מלאי המזון הקיים בהתאם להחלטה של משרד האוצר, לפיה המלאי יעבור ממתכונת של בעלות המדינה על מלאי החירום, למתכונת של ליסינג, ובמסגרתה יהיה המלאי בבעלות הספק שיתחייב להחזיק בו עבור המדינה. בהתאם לכך, פרסם המשרד מכרז לקמעונאים ויבואנים לרכישת מלאי החירום של האורז, השמן והשמרים היבשים של המדינה".

נורית קדוש, "כלכליסט", 30.7

דברים בשם אומרם

כאן ושם: פשיזם ובעלי הון

"לפני כמה שנים ביקרתי במחנה הריכוז דכאו. אני זוכר את הסטריליות. את השקט. אבל מה שלא אשכח, לעולם, הוא עמוד החשמל שעל הגדר – למעלה פנס, למטה מפסק תעשייתי של סימנס. החברה שמספקת לי חלקים למכונת הכביסה, הייתה שם, פיזית, על הגדר שהרגה אסירים. סימנס, כמו רבות מהחברות הגדולות של גרמניה, לא רק שיתפה פעולה עם המשטר הנאצי, אלא שגשגה בחסותו. בעלי ההון לא היוו כוח נגד לפשיזם – הם היוו את התשתית שאפשרה אותו. הקרטלים זכו להגנה. הקטנים נמכרו. גם בישראל של 2025, קמפיין הסמכותנות – לעיתים גולמית, לעיתים מעודנת – לא היה מצליח להתבסס כך אלמלא חולשתם של המוסדות שאמורים היו להילחם בו: העיתונות, מערכת המשפט, החברה האזרחית, האקדמיה – השכלה גבוהה ומחקר, והאיגודים המקצועיים. יש קשר הדוק, כמעט ביולוגי, בין ריכוז העושר לבין היחלשות הנוגדנים החברתיים מול סמכותנות. ככל שהכוח מרוכז, ככל שפחות ידיים שולטות ביותר אמצעים, כך קטן הסיכוי שמישהו יעמוד ויאמר 'עד כאן'. בעל הון רוצה ודאות, לא צדק. יציבות, לא רפורמות. שקט רגולטורי, לא שקיפות. לכן גם כאשר המוסדות עדיין קיימים – הם מוחלשים, ממושטרים, מתומרנים".

הראל פרימק, "העין השביעית", 3.8

דיין - אלוף בהשמדת עזה

"חייל במילואים שהפך לשם נרדף להשמדת רצועת עזה עד היסוד, הוא בעלים של בית לא חוקי בגדה המערבית, שעליו יש צו הריסה מזה 25 שנה. הרב אברהם זרביב, בן 53, הוא דיין בבית הדין הרבני בתל אביב ונשיא המכינה הקדם צבאית בבית אל. מאז תחילת המלחמה עשה מאות ימי מילואים, רבים מהם כמפעיל די-9. בינואר 2025 סיפר בריאיון לערוץ 14 כי הוא הורס 50 בתים בשבוע בממוצע. מאז המשיך לשרת במילואים כמפעיל די-9 כך שניתן להניח שהרס אלפי בתים ברחבי הרצועה. הסרטונים שלו הורס מבנים בעזה עם הדחפור או קורא להתנחל בעזה ולהמשיך 'עד הסוף', עד הניצחון, עד ההתיישבות' הפכו ויראליים, וגם הופצו בעולם. בסרטון מעזה במאי השנה שומעים אותו אומר: 'גם כשהם יכנעו, לא יישאר להם דבר'."

אורן זיו, "שיחה מקומית", 24.7

הדרדסים אינם כחולים, הם אדומים

"המסרים החבויים של היצורים הכחולים הזעירים: יציאת הסרט 'דרדסים' היא הזדמנות להיזכר באידיאולוגיה הקומוניסטית של יוצר סדרת הספרים".

כותרת ב"הארץ", 5.8

מכתבים למערכת

בגדה הרסו 2,500 בתים

מאז שהתחילה המלחמה בעזה, באוקטובר 2023, המצב בגדה מחמיר. שעה שבעזה סופרים את המתים ותושביה גורעים ברעב, ושעה שחטופינו נמקים בשבי החמאס, אצל המתנחלים העסקים פורחים. תשומת הלב הוסטה ממעלליהם אל עבר עזה המדממת, ובשטח החגיגה נמשכת. מספר אירועי אלימות המתנחלים בגדה זינק במאות מונים. עשרות רבות של קהילות גורשו ממקומן תוך אלימות וביזה. לעשרות קהילות נוספות נשקף איום ממשי כאשר כמעט כל מוסדות המדינה מהונדסים לסיוע בפגיעה בהן.

מחלקת הגדה המערבית ב'במקום' מלווה מאות קהילות פלסטיניות בגדה. אלה מתמודדות עם ניסיונות אלימים לגרש אותן ולפגוע בהן; לגזול מהן את אדמותיהן, את רכושן ואת כבודן.

מצד אחד, אלה המתנחלים שמגיעים לקבוע עובדות בשטח, מציתים מטעים, עוקרים עצי זית, הורסים ושורפים בתים ורכוש ובוזזים מכל הבא ליד, ומהצד שני ניצבים מוסדות המדינה אשר עושים יד אחת עם הפורעים.

בולטים בהם מוסדות התכנון של ישראל. אלה מונעים פיתוח פלסטיני בשטח סי; הורסים בתים ובורות מים; ובונים את התשתית להקמת עוד ועוד התנחלויות, מאחזים וחוות יהודיות, ולמתן רוח גבית לפורעים.

בחמש השנים האחרונות הרסה ישראל בגדה כ-2,500 בתי מגורים והותירה אלפים ללא קורת גג. רק בשנתיים האחרונות גורשו ממקומן באלימות כ-50 קהילות רועים, והוצבו קרוב ל-1,000 חסימות חדשות על דרכים נחוצות.

במקביל, כחלק ממפעל ההשתלטות והעליונות היהודית, הוקמו בגדה המערבית עשרות חוות ומאחזים חדשים ליהודים בלבד, ומקודמות מאות תוכניות להתנחלויות חדשות ולהרחבות של אלה הקיימות. 'במקום' נמצאת בחזית המאבק נגד כל ההתנחלויות האלה: בחיזוק קהילות לפני גירוש; בדרישה להחזרתן ולהתחייבות המדינה להגן עליהן מפני מתנחלים אלימים; בדרישה להסרת חסימות; ובכתיבת התנגדויות לתוכניות פוגעניות.

אלון כהן-ליפשיץ

מנהל מחלקת הגדה המערבית,

במקום - תכנון וזכויות אדם

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל

zohaderekh@gmail.com

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

משפחות החטופים במסיבת עיתונאים שנערכה השבוע (צילום: מיריס אלטור)

שביתה כללית לסיום המלחמה

ההשמדה הזו, ומתדלקת את המשך האלימות", נאמר בקריאה. "הם מתעשרים - אנחנו מדממים", הדגישו. בר-דוד הכריז בעבר פעמיים על שביתה כללית נגד מהלכי ממשלת הימין, אך שביתות אלו נפסלו בבית המשפט בנימוק שאלה שביתות פוליטיות. אולם משפטנים בתחום דיני העבודה ציינו לא פעם כי למהלכי הממשלה, מהמלחמה ועד להפיכה המשפטית, יש מחיר כלכלי ודמוקרטי כבד אשר יגרום פגיעה כבדה בעובדים ובגינו ניתן לשבות.

בראיון ל'זו הדרך' לכבוד ה-1 במאי השנה, הסבירה עו"ד מורן סבוראי המתמחה בדיני עבודה, על הסיבות בגינן ניתן לצאת לשביתה נגד הממשלה. היא ציינה אז כי יש לפחות ארבע-חמש עילות הולמות לסכסוכי עבודה על רקע ההפיכה המשטרית ביניהן - הפגיעה בבתי המשפט ועקב כך בתוקפם של דיני עבודה, הפגיעה בזכות השביתה וחוקי ההשתקה באקדמיה.

עוד הדגישה סבוראי: "בעבר ההסתדרות נאבקה נגד תאונות עבודה, או למען זכויות עובדי הקבלן או עובדים עם מוגבלות. על אף שלא תמיד הדברים הגיעו לכדי סכסוך עבודה, ההסתדרות פעלה בכך נגד מדיניות והחלטות של הריכוז. אך מאחר שהיו למדיניות זו השלכות על תנאי העסקה של עובדים, בית הדין לעבודה קבע כי לא מדובר בשביתה פוליטית אסורה, אלא מה שנקרא "שביתה דו-תכליתית".

כיום, חברה סבוראי בארגון "ישראל עוצרת" המקדם שביתה כללית. בצל השביתה המתוכננת בראשון, פרסם הארגון 10 עילות כלכליות שבגינן ניתן לצאת לשביתה לעצירת המלחמה וביניהן הגדלת תקציב הבטחון, הורדת דירוג האשראי, עלייה בסגירת עסקים קטנים ועוד. אם כן, נראה כי קיימות די והותר סיבות והדרכים לצאת לשביתה, אך בר-דוד בוחר להישאר לימין נתניהו.

לא ליפול למלכודת הימין

בהתעקשותו להימנע "ממחלוקות פוליטיות", פועל בר-דוד כראשון הליברלים (ר' עמ' 7), ונופל הישר למלכודת של ממשלת הימין. בפועל, הפקרת החטופים, המשך המלחמה וקידום ההפיכה המשטרית הם סוגיות פוליטיות מובהקות שפוגעות בעובדים באופן אנוש. מול השתיקה הגוברת, נרמול זוועות המלחמה והפגיעה בציבור העובדים אכן נדרש מהלך אזרחי רחב ומשמעותי - שביתה כללית.

דוד מרגלית

בעקבות החלטת הקבינט על כיבוש העיר עזה, הכריזו משפחות החטופים על יום שביתה כללית בראשון, 17.8, וקראו להסתדרות ולראשי המשק להצטרף אליהם. עינב צנגאוקר, אמו של מתן החטוף בעזה כבר כמעט שנתיים, אמרה בהפגנה במוצ"ש (9.8): "מדינת ישראל חייבת לעצור את המבצע להריגת החטופים. מדינת ישראל היא לא ממשלת ישראל, היא קודם כל אתם, אזרחי ואזרחיות המדינה. העם חייב ויכול לשים לזה סוף. אנחנו פונים מכאן לראשי הרשויות, ובעיקר לראשי המשק, להסתדרות - עזרו לנו להציל את החטופים, את החיילים ואת המדינה. השביתה את המדינה ואת המשק".

אך הפלא ופלא, יו"ר ההסתדרות ארנון בר-דוד, שכבר הוכיח לא פעם את חולשתו, סירב להצטרף לשביתה וטען כי "השביתה תסיט את השיח הציבורי סביב השבת החטופים לכיוונים פוליטיים". הוא הוסיף: "אם הייתי יודע ששביתה תביא להפסקת המלחמה ולהחזרת החטופים, הייתי הולך על זה בכל הכוח. אך לצערי אין לזה תוחלת". ביום שני (11.8) נפגשו משפחות החטופים עם בר-דוד והמעסיקים הגדולים במטרה לנסות לשכנעם להצטרף לשביתה, אך ללא הצלחה. במעשה של נדבה עלובה, הכריזו ההסתדרות והמעסיקים כי יתרמו 2 מיליון ש"ח למטה משפחות החטופים.

חרף סירוב ההסתדרות, בהחירו המשפחות כי השביתה תצא לפועל "מלמטה למעלה" באמצעות ארגוני עובדים, ועדי עובדים ועובדים שייקחו יום חופשה ויעצרו את פעילות המשק ליום אחד. מטה מעסיקי ההייטק, המונה עשרות חברות וקרנות הון סיכון המובילות בישראל, יאפשר לעובדים להצטרף לשביתה מבלי לאבד יום חופשה. כמו כן, כל האוניברסיטאות והמכללות בארץ הודיעו על הצטרפותן לשביתה.

יש שפע של דרכים לצאת לשביתה

מק"י וחד"ש קראו לציבור לצאת לשביתה: "רצח אזרחים, חטיפת חפים מפשע, ומחיר הדמים שמשלמים הפלסטינים ברצועת עזה והגדה ואזרחי ישראל - הם תוצאה ישירה של מלחמה שבבסיסה רווחים עצומים. את הרווח הזה קוצרים תאגידי הנשק, ובראשם התעשיות הביטחוניות בישראל, ששולטות באופן בלעדי במאה המקומות הראשונים של שיאני השכר בחברות הממשלתיות. חברית של ממשלת ישראל עם תעשיות הנשק של ארה"ב מספקת גיבוי מוחלט למערכת

שר הביטחון נגד התקשורת

"כאן", להפרטת שידורי רשת ב' ולסגירת ערוץ "מכאן" בערבית. במקביל, אישרה הוועדה גם את הצעת החוק "לצמצום הריכוזיות בענף הפרסום במדיה", שהונחה על שולחן הכנסת בפברואר ביוזמת ח"כ אביחי בוארון. זו נועדה למעשה לנתב תקציבי פרסום לערוץ 14, שופר ממשלת הימין הקיצוני.

לפי הצעת החוק "לשינוי מתכונת השידור הציבורי ולהסדרת שידורי רדיו ארציים", שהונחה על שולחן הכנסת כבר במרס, בתאגיד יפסיקו לעסוק בחדשות ובאקטואליה. בדברי ההסבר להצעה נכתב כי עיסוק התאגיד בתחום הזה "מיותר". בנוסף מוצע כי שידורי רשת ב' יופרטו באמצעות מכרז שיפרסם משרד התקשורת, ואם לא יימצא קונה — תחנת הרדיו תיסגר, ולתאגיד השידור הציבורי יישארו חמש תחנות רדיו בלבד, במקום שמונה תחנות שהוא מפעיל כיום.

שמואל אורניץ

שר הביטחון ישראל כ"ץ הודיע השבוע (11.8) כי חתם על כתבי המינוי של החברים בוועדה נוספת שהקים לבחינת המשך קיומה של תחנת הרדיו גלי צה"ל. זו צפויה להגיש את המלצותיה בתוך 50 יום. המהלך המחודש לסגירת התחנה הצבאית החל במרס האחרון עם התבטאות של נתניהו נגד גל"צ בישיבת הממשלה. בראש הוועדה מונה לעמוד האלוף (במיל') יפתח רון-טל איש הימין הקיצוני, חבר הוועד המנהל של תנועת "הביטחוניסטים" רון-טל הוא גם פרשן בערוץ 14 בבעלות יצחק מירלושווילי, המחזיק במקביל גם בתחנת הרדיו קול חי.

רון-טל יצטרפו ארבעה חברים שאיש מהם לא עיתונאי ושניים מהם, הקשורים בפורום קהלת, התבטאו בעבר ברשתות החברתיות נגד גלי צה"ל. אחד החברים בוועדה הוא אלעד מלכא, אשר בשנה שעברה התפטר מתפקידו כמשנה למנכ"ל משרד התקשורת לאחר שלא מונה למנכ"ל מפני שלא כעמד בתנאי הסף. לדברי "דה מרקר", מלכא היה דמות דומיננטית במשרד התקשורת ובסביבתו של קרעי והיה אחראי לגיבוש תזכיר חוק השידורים שמוכיל השר.

מלכא, שניהן בעבר כחבר מועצת העיר ירושלים מטעם סיעת התעוררות, הוא חבר במפלגת הליכוד. כחוקר בפורום קהלת, הוא הוביל את מדיניות הפורום במשרד התקשורת. כן היה מנכ"ל האגודה לזכות הציבור לדעת והקים את חברת הלווי "האינטרס שלנו". חברה נוספת בוועדה היא שרה העצני כהן, המכהנת כיום כיו"ר הארגון "ישראל שלי", ארגון שפועל בשנים האחרונות במשרדי פורום קהלת ומקבל ממנו תקציבים.

הממשלה רוצה לפגוע בחופש העיתונות

בארגון העיתונאים תקפו אמש את שר הביטחון שהקים "ועדה נוספת שמטרתה לפגוע בגל"צ, בחופש העיתונות ובתרבות הישראלית, לאחר ועדות רבות שהוקמו ועמדו על חשיבותה של התחנה". לדברי הארגון, "גל"צ מגבירה את הפלורליזם בשידור הציבורי בישראל, ובכך תורמת למגוון הדעות, לחופש העיתונות ולחופש הביטוי. כל אלה יקררים מפז לדמוקרטיה הישראלית בכלל, ובפרט בימים הלא פשוטים העוברים עליה, תוך ניסיונות שונים לפגוע בדמוקרטיה.

"מהרכב הוועדה ניתן לומר באופן חד משמעי כי הינו בלתי מאוזן ומוטה לחלוטין נגד גל"צ. חשוב להדגיש - החלטות שעלולות לפגוע במעמדה הייחודי של גל"צ, יפגעו בחופש הביטוי, בחופש העיתונות ובזכות הציבור לדעת. כל מטרת המהלך של שר הביטחון היא להלך אימים על התחנה ועל העבודה העיתונאית המתקיימת בה. מדובר בניסיון שקוף ובוטה נוסף להרתיע את התחנה ואת העיתונאים מלמלא את שליחותם המקצועית", הוסיף.

הארגון הפשיסטי "אם תרצו" קרא בשני (11.6) להפגין מול אולפני התחנה ביפו בכותרת "גלצ בשירות החמאס". אל ההפגנה הגיעו רק שישה מפעילי הארגון שבמשך כמה דקות קראו סיסמאות נגד התחנה ועובדיה והסתלקו מהמקום לאחר שאחד מהם צילם סרטון קצר. המשטרה לא התערבה.

חלק ממהלך רחב

יצוין כי בסוף חודש יוני אישרה ועדת השרים לענייני חקיקה את הצעת החוק של ח"כ גלית דיסטל-אטבריאן (הליכוד) לסגירת חטיבת החדשות של תאגיד השידור הציבורי

60 שנה ל'זו הדרך'

"מוות לערבים"

באירוע לזכר בגין

גיליון "זו הדרך" שפורסם ב-10 ביוני 1992 מדווח על קריאות גזעניות באסיפת בחירות של הליכוד שנערכה בבנייני האומה לזכרו של ראש הממשלה המנוח מנחם בגין. "זה החל

כבר בדקות הראשונות. קהל התבקש לעמוד דקה דומייה לזכרו של בגין אבל הקריאות 'מוות לערבים' פילחו את הדממה", מדווח שמואל שקד. "הצרחות המצמררות נמשכו כל זמן ההתייחסות ואיש על בימת הנשיאות לא מנח. הקריאות הגזעניות הזכירו אסיפות שנערכו בשנות העשרים או השלושים באיטליה הפשיסטית או בגרמניה הנאצית", הוסיף.

לדברי שקד "נראה שהליכוד, שמצבו אחרי 15 שנות שלטון הוא בכי-רע הן במישור הפנימי והן במישור הבינלאומי, כאשר שערורייה רודפת שערורייה ושחיתות, האינטריגות ומאבקים מלוכלכים בקרב מנהיגיו הורסים את המדינה — מקווה להינצל בבחירות הקרובות באמצעות הדמגוגיה הגזענית.

"אנו עדים בזמן האחרון להתפרצויות לאומניות בארצות שונות, להשפעת האי-רציונליות על ההמונים ולאסונות שהבלי-רוח כאלה ממיטים על העמים. נכון שנותרו רק שבועיים לבחירות, אך נראה שהליכוד והימין ימשיכו לנצל, אפילו עד הרגע האחרון, את הדמגוגיה הלאומנית, המהווה הנשק התעמולתי החזק שלהם", הדגיש הכותב. "המסקנה המתבקשת היא, שהסבר הגיוני אינו פועל נגד רגשות, או לפחות — בהצלחה מועטה מאוד. לכן, בשלב הראשון יש לנקוט בשיטה של רגש תמורת רגש: מול הרגש הלאומני — עלינו לעורר את הרגש המעמדי; מול הרגש הגזעני, המשרת את הבורגנות — נעמיד את הרגש המעמדי המשרת את מעמד הפועלים. כל הייתר יבוא רק מאוחר יותר", סיכם שקד.

המחאה באקדמיה מתעוררת

האוניברסיטאות הגיבו בפיגור גדול. רק ביולי השנה יצא סוף סוף מכתב של נשיא האוניברסיטאות נגד ההרעבה בעזה, אך נשיא בן גוריון ובר אילן לא חתמו עליו.

ישנם גם ניסיונות השתקה וסתימת פיות נגד מרצים שיצאו נגד המלחמה. למשל, המקרה של פרופ' נאדרה שלהוב-קבורקיאן מהאוניברסיטה העברית. בהקשר זה צריך להזכיר את החוקים החדשים שנועדו להגביל את חופש הביטוי באקדמיה – האחד נקרא "תיקון חוק זכויות הסטודנט", בשפה של אורול 1984, והשני הוא חוק נגד "הסתה באקדמיה" המכוון נגד חברי הסגל. הימין מנסה למסגר כל אמירה נגד מה שקורה בעזה כהסתה או כתמיכה בטרור.

גם "אם תרצו" פועלים ביעילות באקדמיה. יש להם מערכת פיקוח והלשנה יעילה. בכל פעם שמתארגנת הפגנה נגד המלחמה הם מייד מדווחים עליה לראשי האוניברסיטה. שיטת פעולה נוספת שלהם היא לארגן הפגנת נגד, ואז מחלקת הביטחון של הקמפוס מתערבת ומפזרת את האירוע "להבטחת שלום הציבור". "אם תרצו" נוהגים להביא פעילים מחוץ לאוניברסיטה כדי ליצור עימותים ובלגן.

מהם מנגנוני ההכחשה לגבי הפשעים בעזה?

בתשובתי אשען על מה שכתבה עמליה סער. סיבה אחת היא שאלה המבצעים את פשעי המלחמה הם בשר משרנו. הם הילדים, ההורים, האחים, המורים והשכנים שלנו. בישראל, המגויסים לצבא הסדיר ולמילואים באים מכל שכבות החברה. כל אמירה על פשעי מלחמה היא אמירה על הסטודנט שלי או על אח שלי, שאני יושבת איתו לארוחה כל יום שיש בערב. זה לא המצב בארה"ב, לדוגמה, שם החיילים מגיעים משכבות חברתיות מסוימות מאוד. בתקופת מלחמת וייטנאם למשל, עד שביטלו את הפטור מגיוס לסטודנטים לאף לא אחד מחברי הקונגרס היה ילד ששירת בווייטנאם. לכן, כל האשמה בביצוע פשעי מלחמה נתפסת כפגיעה קשה בנאמנות למשפחה ולקולקטיב.

גורם נוסף הוא מעמד הקורבן האולטימטיבי שישראל אימצה, שאינו מאפשר לקבל את קיומם של קורבנות אחרים. כמובן ישנה גם הטראומה הקולקטיבית של 7 באוקטובר, שכלל אי אפשר לזלזל בה. בטראומה זו משתמשים כדי להצדיק את מה שישראל עושה בעזה. יש כאן מערכת תרבותית שלמה שמקשה על התנגדות לזוועות שישראל מבצעת. חלק גדול מהעצומות יוצאות נגד הממשלה, אך מעט מאוד מדברות גם נגד המבצעים. עצומת האמנים היא אחת היחידות שמוקיעה את הממשלה וגם את מבצעי המדיניות. זה צעד קטן מבחינה רטורית, אבל הוא משמעותי מאוד.

יחד עם ההכחשה יש גם נפנוף בפשעים, כפי שכתב רון דודאי ב"שיחה מקומית". אפשר לשמוע אמירות בסגנון: "מה פתאום, לא הרגנו ילדים בעזה – וטוב שהרגנו אותם", או "לא הייתה נכבה – ועכשיו תהיה נכבה שנייה".

איך זה מסתדר? אין פה דיסוננס?

דיסוננס הוא השם השני של כל חברה. בכל אידיאולוגיה יש סתירות פנימיות. יכול להיות שאנשים שונים באותה חברה יחזיקו בעמדות שונות, אבל לעתים קרובות אדם יכול לומר משפטים סותרים זה אחר זה. כאשר זה קורה, זה מעיד על משהו שקשה להתמודד איתו.

אסף טלגם

הראיון המלא באתר 'זו הדרך'

"הצבא הישראלי ממשיך להרוג ולפצוע מדי יום עשרות ואף מאות בני אדם תשושים, ששרדו את המלחמה עד כה. כל מערכות החיים – הבריאות, ההשכלה, הכלכלה – קרסו. תינוקות, ילדים ומבוגרים גוועים ברעב. עם תקשורת מגויסת לשמירה על המורל הלאומי, אזרחי ישראל נחשפים למקצת שבמקצת מן הזוועות". הדברים לעיל לקוחים מעצומה עליה חתמו יותר מ-200 סוציולוגים ואנתרופולוגים ישראלים שפורסמה בשבוע שעבר (6.8). השבוע שוחחתי עם פרופ' ניצה ברקוביץ' מאוניברסיטת בן גוריון, מיוזמות העצומה.

מה נועדה העצומה להשיג?

האקדמיה בישראל לא עושה מספיק. מאחורי עצומה זו ועצומות רבות נוספות עומד ניסיון להיחלץ מהתחושה של חוסר אונים מול הזוועות בעזה, ולהגיב. תקופה ארוכה מאוד האקדמיה שתקה, חוץ ממעטים שפעלו כבר מראשית המלחמה. לכן יצאנו בהצהרה הזו בדרישה מהממשלה לסיים את המלחמה, להחזיר את החטופים, לשקם את עזה ולנקוט צעדים נוספים לסיום הסכסוך. כמו כן דרשנו לעצור את ההפקרה וההסתה נגד החברה הערבית-פלסטינית בישראל.

רבים מאתנו לא משוכנעים בנוגע לאימפקט שיש לעצומות מסוג זה. לדעתי יש להן השפעה מצטברת, כאשר שומעים יותר ויותר קבוצות שיוצאות נגד המלחמה. חשוב להדגיש כי זה לא גילוי דעת של האגודה הסוציולוגית הישראלית, אלא יוזמה עצמאית. בכנס של האגודה הסוציולוגית היה ניסיון לגבש הצהרה ברורה נגד המלחמה מטעם האגודה, אבל אלה מאתנו שתמכו בכך היו במיעוט.

לכן העצומה הנוכחית היא עצמאית, ואני שמחה שהגענו ל-200 חותמים. יותר קל לקרוא להפסקת המלחמה רק למען החזרת החטופים ונגד הקרבת החיילים, אבל אנחנו מתעקשים לצאת גם נגד הפגיעה באוכלוסייה בעזה.

מדוע המחאה באקדמיה מתעוררת דווקא עכשיו?

כבר במרס 2024 התפרסם מכתב שיזמו אנשי אקדמיה מחו"ל בקריאה לנשיא ביידן להפסיק לחמש את ישראל. 1,300 אקדמאים חתמו על המכתב, בהם 22 אקדמאים ישראלים. כמה מהחותמים שילמו על כך מחיר. אוניברסיטאות תל אביב ובן גוריון התנערו בריש גלי וגינו את תוכן העצומה, אך לא פעלו נגד החותמים. אך אחד החותמים שהיה מרצה במכללת ספיר הוצא לחל"ת ולבסוף עזב את המכללה ואת הארץ.

זו דוגמא לאחד ההבדלים בין האוניברסיטאות והמכללות. לחברי סגל באוניברסיטאות קל הרבה יותר להתנגד מאשר למרצים במכללות. הזכות להתנגדות לא מחולקת בצורה שווה – גם לא בין הקבוצות השונות בתוך האוניברסיטאות. למרצים יהודים קל הרבה יותר לפעול מאשר לפלסטינים, ולמרצות עם קביעות קל יותר מאשר למרצות בלי קביעות.

אקדמיה לשוויון פעלה מהתחלת המלחמה. אחד הדברים הראשונים שחברה עשו היה לעקוב אחר הפגיעה בסטודנטים פלסטינים על רקע התבטאויות ברשתות החברתיות. באוניברסיטת בן גוריון החלו להתארגן משמרות מחאה נגד המלחמה בינואר 2025, ובתל אביב אפילו קודם לכן. במאי השנה התארגנה קבוצת המחאה "דגל שחור" שפועלת בכל האוניברסיטאות, ומשלב זה המחאה משמעותית הרבה יותר. העצומות שפורסמו בחודשים האחרונים הן חשובות, אבל אף לא אחת מהן היא מטעם האגודות המקצועיות. גם ראשי

מפגינים נגד המלחמה בחיפה ביום חמישי שעבר, 7.8 (צילום: מטה חופשי בארצנו)

הממשלה החליטה על טיהור אתני

תיאוקרטית ואי-ליברלית, המתחייבת להכנעת בית המשפט העליון, לסילוק שומרי הסף ובראשם היועצת המשפטית לממשלה שחטאה בביצוע תפקידה, ולהשתקת התקשורת, האקדמיה וכל גוף ביקורתי אחר. אבל כל זה אינו גזירת גורל. בעוד שמדינות העולם מכירות בזו אחר זו בפלסטיין, הן מציעות – במקביל – חזון שישראל מתעלמת ממנו: סיום הלחימה; פירוז עזה והרחקת חמאס; שלטון פלסטיני חלופי בתמיכה ערבית; השבת החטופים; וחזרה למשא ומתן מדיני. חזון זה יאפשר, ומכאן סיבת דחייתו בידי הממשלה, את הפלתה; את הקמתה של ועדת חקירה ממלכתית למיצוי הדין עם האשמים; בחירות לכנסת; והתקוממות של ישראל הדמוקרטית והליברלית מול מי שמבקשים להחליפה בגרסה קיצונית, מבודדת, ספרטנית שלה.

בתוך כך נידרש לעמוד על משמר הדמוקרטיה עצמה. האורות האדומים כבר מהבהבים: בדחיית הלגיטימיות של נשיא העליון הנבחר; בניסיונות הדחה של חברי כנסת; בהצעות החלטה על סיפוח הגדה; בתקינה חקיקה שיאפשרו פסילה גורפת של מועמדים ומפלגות ושליטת זכויות מבכירים שמתבטאים נגד הממשלה, כמו 'חוק יאיר גולן' המגוחך והמסוכן. בבחירות אלה, אם כן, יהיה עלינו לעמוד על המשמר בקלפיות, ברחובות, ברשתות. לחשוף כל הפרה, לבלום כל ניצול ציני של החוק. לא לתת להם לפגוע בהליך ולא לדחות את התוצאות בנוסח ההתנפלות על הקפיטול, 6 בינואר מקומי, אחרי שננצח ואנחנו חייבים לנצח.

חברות חברים, האחראיות והכוח בידינו. זו אינה עת לפשרות, להסכמות ולפיוס עם קיצוניים אנטי-דמוקרטים – זו עת למעשה. לא מתוך שנאה, אלא מאהבה למולדת ולערכים עליהם קמה ושנמצאים כעת תחת סכנה. לא ניתן להם, לאחראים ולאשמים להוסיף ולהיאחז בכיסאות עור הצבי. זו המערכה הדורית שלנו – לא על טריטוריה ועל אלוהים, אלא על דמות האדם והחברה. נבחר בחיים, בעתיד לילדינו. נשיב את ישראל למסלול של חירות, שפיות ותקווה.

עידו דמבין

משפטן ומומחה לארה"ב

מדבריו בהפגנה נגד הממשלה

בכיכר חורב בחיפה, 2.8

השרים מזינים אותנו שקרים, חצאי אמיתות ותעמולה בשם "גורם מדיני בכיר", בפודקאסטים באנגלית ובציוצים ברשתות. הם לא מדברים על החטופים והנופלים אלא על מי שהתעלו. הם לא מדברים על שיקום העוטף, אלא על התנחלות בגוש קטיף ומעבר לו. הם חולמים לא על סיום המלחמה, שלום וביטחון, אלא על מלחמות השם, מחיקת זרע עמלק ורעב המוני בעזה.

הממשלה בראשות נתניהו מיישמת בפועל את תוכנית "ההכרעה" של בצלאל סמוטריץ', שר האוצר והשר במשרד הביטחון: כתישת הפלסטינים עד קבלה של תושבות נטולת זכויות במדינה האחת בין הירדן לים – ובקיצור, אפרטהייד; עידוד הגירה "מרצון" למדינה אחרת, דרך מה שהם מכנים "העיר ההומניטרית" – ובקיצור, טרנספר; ו"טיפול נחוש של כוחות הביטחון בעוצמה גדולה מהיום ובתנאים נוחים יותר" – ובמילים אחרות: טיהור אתני.

שרי הממשלה, מקרעי ועד כ"ץ, מאליהו ועד רגב, לא סובלים מהעצב הקיומי, מהדכדוך, מ"שלומי סביר, בנסיבות" שכולנו חווים. הם חיים בתודעת "תקופה של נס". מה שהתחיל בהפיכה המשטרית – שנולדה בעצמה כנקמה רבתי על ההתנתקות – נמשך באופוריית ניצחון משכרת, ועלול להסתיים באסון חמור פי כמה מזה שחמאס חולל ב-7 באוקטובר.

בחירה ב"הכרעה" מהסוג שהפך לגיטימי בסקרים ובאולפנים, שרבים מדי מהם הפכו את העיתונות לדוברות, פירושה חורבן: ריסוק של הסכמי השלום עם מצרים וירדן, ביטול הסכמי אברהם, וויתור על הסדרה עם סוריה, לבנון או סעודיה; התרחקות מבעלי בריתנו במערב – האיחוד האירופי, צרפת, בריטניה ועוד; העמקת השבר מול מחצית מאוכלוסיית ארה"ב, ותליית ייבנו וריבונותנו בנשיא אמריקאי לא יציב, לא צפוי ושנשלט ע"י אינטרסים אישיים צרים; סנקציות אישיות ולאומיות; ניתוק מהמערכת הפיננסית העולמית; והכבדה בלתי נתפסת של הנטל על כתפי ציבור המשרתים, שאלפים מהם סובלים ממילא מפציעות פיסיות או נפשיות, בעוד מגזר שלם פטורים ממנו בחסדי חוק ההשתמטות.

יתרה מזאת, "הכרעה" הפלסטינים מחייבת גם הכרעת הדמוקרטיה בבית. ישראל שבה מתקיימת עליונות יהודית משפטית-פורמלית מהים ועד לנהר – היא בהכרח גם ישראל

ראשי האוניברסיטאות בין מלחמת השמדה בעזה לעושק הסגל הזוטר

מפלטו האחרון של הליברל

ממש חביב – הליברל סבור ש"גנבו לו את המדינה". קרי: נתניהו וחבורתו הפושעת השתלטו על "מדינתו", בה כולם חיו באושר ובעושר. כל מה שנדרש הוא – לסלק את נתניהו מהר ככל האפשר כדי שהסדר ישוב לקדמותו.

ראשי האוניברסיטאות בישראל הם האב-טיפוס של הליברל הישראלי המצוי: רובם ממוצא אשכנזי, כולם פרופסורים-גברים ורמת הכנסתם גבוהה בהרבה מזו של אקדמאי מצוי. הווייתם בורגנית-ליברלית. לרוב הם מעדיפים "לא להתבטא בנושאים שבמחלוקת". אך ישנם אירועים יוצאי דופן. למשל, נשיא אוניברסיטת תל-אביב, פרופ' אריאל פורת, הוא מתנגד עקבי להפיכה המשטרית של הימין. כמו כן, במרס האחרון פרסמו שמונת נשיאי האוניברסיטאות מכתב חריף בו הם התריעו מפני "סכנה חסרת תקדים לשלטון החוק" אם תפוסר היועצת המשפטית לממשלה, גלי בהרב מיארה.

בסוף יולי פנו חמישה מנשיאי האוניברסיטאות במכתב לראש הממשלה ובו קריאה לפתור את "בעיית הרעב הנורא השורר בעזה, והפוגע אנושות בבלתי מעורבים, ובכללם ילדים זו עמדה עקרונית צודקת אך אינה מלווה בכל צעד. ותינוקות" מעשי – שביתה, הפגנה, מחאה ברחוב.

הליברל ועובדיו

ראשי אוניברסיטאות בר אילן ובן גוריון סירבו לחתום על המכתב לראש הממשלה. אך למרות זאת רב המשותף בין כולם: הם שותפים לאתוס הניאו-ליברלי בדבר ניצול עובדים. הכוונה איננה רק לעובדות הניקיון בקמפוסים, אלא למה שהאוצר מגדיר "ליבת האקדמיה" – ההוראה והמחקר. לאחר שנות דור של מימוש העקרונות הניאו-ליברליים באקדמיה בשיתוף עם ראשיה, התגבשו בקרב המרצים שני מעמדות: "קבועים" ו"עובדי קבלן" – הסגל הזוטר העשוק. עם השנים עלה מספר ה"זוטרים" (ביניהם מרצים שצברו ותק של עשרות שנות הוראה ומחקר) ליותר ממחצית סגל ההוראה. בשנתיים האחרונות התמודדו ארגוני הסגל הזוטר עם מעסיקיהם (ור"ה – ועד ראשי האוניברסיטאות) על חידוש ההסכם הקיבוצי. רק לאחר שהעובדים נקטו בחודש שעבר בעיצומים (אי-מסירת הציונים של הסמסטר השני), חלה תזווה במו"מ והצדדים הגיעו להבנות. לאור זאת חדלו המרצים מהעיצומים ואף מסרו לאלפי חבריהם שמדובר "בניצחון".

אפרים דוידי

המשך בעמוד 10

מאז החלה ההפיכה המשטרית שמוכיל הימין לפני כשנתיים וחצי, וביתר שאת מאז תחילת המלחמה בעזה, אופנתי להגדיר את הציבור הגדול של מפגינים ומוחים כ"המחנה הליברלי". ליברליות מייצגת גם קשת רחבה של מפלגות באופוזיציה הציונית מ"ישראל ביתנו" של אביגדור ליברמן, דרך "המחנה הממלכתי" של בני גנץ, "יש עתיד" של יאיר לפיד ועד "הדמוקרטים" של יאיר גולן.

בכל מדינה אחרת מפלגה כמו "ישראל ביתנו" היא מפלגת הימין העמוק, שלא לומר הימין הקיצוני; "יש עתיד" – מפלגה שמרנית; ו"הדמוקרטים" – בעצם מהי האידיאולוגיה של "הדמוקרטים"? חיפוש באתר מפלגה זו אחר מצע או עמדות עקרוניות בשאלות יסוד בחברה הישראלית כגון כיבוש, הפרטה, פערים חברתיים, המלחמה בעזה, אפליית האזרחים הערבים – לא העלה דבר. באתר יש רק מנהיג אחד, גולן, של מפלגה אחת (שפעם היו שתיים), פועלו, דבריו וזה הכל. אמנם קשה להגדיר את "הדמוקרטים" כמפלגת שמאל אבל היא חברה באינטרנציונל הסוציאליסטי כפי שהיו בעבר העבודה ומרצ. לכן, לא נותר אלא להגדירה כ"מפלגה ליברלית", כפי שעושה תדיר מנהיגה גולן.

היה הייתה מפלגה ליברלית בישראל. זו הוקמה ב-1961 ומנהיגיה הבולטים היו השרים שמחה ארליך (שר האוצר הראשון לאחר "המהפך" ב-1977) ויצחק מודעי, והתמזגה עם הליכוד ב-1988. בבחירות לאחר הקמתה השיגו הליברלים 17 חברי כנסת וב-1981, בשיא כוחה, 18. כבר ב-1965 הקימה המפלגה עם תנועת החרות חזית בשם גח"ל – גוש חרות-ליברלים. הקמת גח"ל – מאוחר יותר "הליכוד", הובילה לפילוג בשורות הליברלים ולהקמת המפלגת הליברלית העצמאית. לזו היו חמישה חברי כנסת ב-1961 וערב היעלמותה ב-1984 נותר בסיעה רק חבר כנסת אחד.

הליברליזם אינו חדש אפוא בנוף הפוליטי הישראלי. הודות לתזווה ימינה של רוב הציבור, בישראל יש כעת לפחות ארבע מפלגות המכוננות "ליברליות" ולהן 47 מושבים.

דמותו של הליברל

אז, מיהו ליברל ישראלי? קודם כל הוא ציוני בכל רמ"ח אבריו; שנית, דעותיו קפיטליסטיות – קרי אינו מטיל ספק שלחלוקה המעמדית בין מנצלים למנוצלים קשר ל"טבע האדם"; שלישית, הוא דוגל בעליונות יהודית ולפיכך, גם כאשר מוכן לקדם פתרונות של שלום – הוא עושה זאת עם יד על ההדק ומעמדה של קולוניאליסט-מנצח. הסכמי שלום לא בין שווים, אלא הסכמי כניעה מבישים ומדכאים; אחרון ולא

המחיר הסביבתי של הבינה המלאכותית

שרתים הפועלים ללא הפסקה, כמות אדירה של חום. לכן יש צורך במים ובמערכות מיזוג אוויר לוויסות הטמפרטורה. בין 2022 ל-2023 עלתה צריכת המים של שרתי גוגל ב-20%, וצריכת המים של שרתי מייקרוסופט ב-34%. אפשר רק להניח שנתון זה מוסיף לעלות. ברדיפה אחר מקסום רווחים, חברות אלה מקימות מתקנים באזורים נידחים ושחונים יותר, כמו אריזונה או חלקים מדרום ספרד, בהם מים הם ממילא משאב נדיר. באזורים אלה גם מתאפשר שימוש באנרגיה מתחדשת, מה שמאפשר לחברות להציג את המתקנים כ"ירוקים". אך במציאות, הם מטילים עול כבד על אספקת המים המוגבלת ממילא באזורים אלה.

אשר לאנרגיה, חוות שרתים צורכות כיום 2-3 אחוזים מצריכת האנרגיה העולמית. בארה"ב קרוב נתון זה יותר ל-5%. בשנת 2022, השתמשו חוות השרתים ותשתיות הקריפטו והבינה המלאכותית בכמות אנרגיה השקולה לצריכת האנרגיה השנתית של צרפת. סוכנות האנרגיה הבינלאומית מעריכה כי בשנת 2026 תוכפל צריכת האנרגיה שלהן ותשתוו בגודלה לזו של יפן – הכלכלה הרביעית בגודלה בעולם.

אשר לכיוון ההתפתחות, בשלהי 2024 אמר סם אלטמן, מנכ"ל OpenAI: "אנחנו זקוקים להרבה יותר אנרגיה בעולם מכפי שהיינו צורכים בעבר. אנחנו עדיין לא מעריכים בצורה הולמת את צורכי האנרגיה של תעשייה זו". אלטמן הוסיף כי העולם עשוי להזדקק בקרוב לפתרונות גיאו-הנדסיים כדי להתמודד עם משבר האקלים, אלא אם תהיה פריצת דרך בשימוש באנרגיה גרעינית. במילים אחרות: אנו ממשיכים קדימה עם הבינה המלאכותית, יהיה המחיר אשר יהיה – ואם זה יהרוס את הכוכב, פשוט נמצא לזה פתרון הנדסי.

בעקבות פריצתה של חברת הבינה המלאכותית הסינית DeepSeek, הכריזו אלטמן, מנכ"ל "אורקל" לארי אליסון ומסאישי סאן מסופטבאנק, על השקעת ענק של 500 מיליארד דולר בבניית חוות שרתים גדולות אפילו יותר, תוך שימוש באנרגיה גרעינית. לדברי ג'נסן הוואנג, מנכ"ל אנוויידיה, הביקוש הגובר לכלי בינה מלאכותית ידרוש כוח חישובי גדול פי 100.

היכן האינטרס הציבורי?

לסיום, כמה שאלות. ראשית, מי רשאי להחליט באיזה סוג של טכנולוגיה נשקיע? האם צריך להשאיר את ההחלטה בידי מנכ"לים כמו אלטמן והוואנג, או שעלינו להכריע בשאלה באופן דמוקרטי? מי רשאי להחליט להשקיע כמויות אדירות של אנרגיה, מים וחומרי גלם בטכנולוגיה שתועלתה עדיין לא ברורה דיה?

שנית, כמה כוח חישובי אנחנו באמת צריכים? האם עלינו לבנות אינסוף חוות שרתים, שישרתו אינסוף כלי בינה מלאכותית עם שימושים מפוקפקים – כלים שלעתים קרובות מועילים לרווחיהן של ענקיות הטכנולוגיה יותר מאשר לאינטרס הציבורי? החברות הללו מסתמכות על הביקוש הגובר לכלי בינה מלאכותית כדי להגדיל את רווחיהן, אבל זה לא אומר שאנחנו מוכרחים לשתף עם זה פעולה. שווה לשאול: כמה כוח חישובי אנחנו באמת צריכים? לדעתי, הרבה פחות מכפי שהן רוצות שנאמין.

פריס מרקס

המאמר פורסם באנגלית באתר "ביונייד"

תרגום: אסף טלגם

בנובמבר 2022 יצא לאוויר העולם השירות ChatGPT, ועד מהרה השתלט על השיח הטכנולוגי הציבורי. תומכי הבינה המלאכותית היוצרת הציגו אותה כזינוק נחשוני באינטליגנציה הקולקטיבית של האנושות. הם הבטיחו שהכלים החדשים יחליפו עובדים אנושיים במקצועות רבים וירחיבו את הנגישות לחינוך ולשירותי בריאות.

רעיונות גדולים וספקולטיביים כאלה הם סוג השיח המועדף על חברות הטכנולוגיה הגדולות. הן רוצות שנדבר על השימושים העתידיים של הטכנולוגיה במקום להבין כיצד היא משמשת בפועל וכבר משפיעה על העולם כיום. לכן חשוב שנבין את יסודות הטכנולוגיה הזאת ועל מה היא מסתמכת. לעליית הבינה המלאכותית שלושה מרכיבים עיקריים. הראשון הוא כוח חישובי מרוכז. ב-2006 החלה חברת אמזון לבנות חוות שרתים עצומות: דמינו מחסן ענק של קמעונאות ברשת, אך במקום חבילות הוא מלא בשרתים מקיר לקיר. מתקנים עצומים אלה זקוקים לכמויות אדירות של חשמל. לאורך שני העשורים האחרונים התרחבו השרתים בקצב מהיר והפכו תשתית חיונית של האינטרנט ושל הפלטפורמות הדיגיטליות בהן אנו משתמשים מדי יום ביומו.

המרכיב השני הוא מידע. כלי הבינה המלאכותית דורשים כוח חישובי ממורכז אבל גם כמויות אדירות של דאטה. לשם כך אוספות חברות הטכנולוגיה כמויות אדירות של מידע מהרשת ומזינות אותו למודלים הללו. המרכיב השלישי הוא כסף. כדי לבנות תשתיות בסדר גודל כזה דרוש הון אדיר. לפי הערכות, חברות כמו OpenAI מפסידות מיליארדי דולרים מדי שנה. אך הן מהמרות על כך שכלי הבינה המלאכותית יהפכו רווחיים מתישהו בעתיד. הן יכולות ליטול על עצמן את הסיכון הזה משום שמאחוריהן עומדים כמה מהתאגידים הגדולים ביותר בעולם. ענקיות הטכנולוגיה מתעלות את ההון שלהן יותר ויותר לתחום הבינה המלאכותית.

זינוק במספר חוות השרתים

כיצד נראות תשתיות הבינה המלאכותית בפועל? אנו נוטים לדבר על "הענן" כאילו הוא דבר בלתי-מוחשי – מידע המרחף על גלי האתר. אך במציאות מאוחסן המידע הזה במתקנים מסיביים החייבים כמויות גדולות של מים ואנרגיה לתפעולם. מתקנים אלה צומחים במהירות מסחררת. בשנת 2018 היו בעולם 430 היפר-מרכזי-מידע; בשנת 2020 כבר היו 597 מתקנים כאלה; ועד סוף 2024 צמח מספרם ל-1,136. לפי קבוצת המחקר "סינרגי", 504 מתקנים נוספים כבר מצויים בשלבי בנייה או תכנון, בעיקר כתוצאה מהביקוש הגובר לכלי בינה מלאכותית. בין 40 ל-50 אחוזים ממרכזים אלה ממוקמים בארה"ב, אך הם צומחים גם בשאר העולם ובמיוחד בסין. שלוש השחקניות הגדולות – אמזון, מייקרוסופט וגוגל – מחזיקות יחד במחציתם.

ככל שמתקנים אלה מתרבים, כך גובר חששם של תושבי האזורים בהם הם מוקמים. מאחר שמתקן כזה צורך משאבים רבים, כאשר בונים חמישה או עשרה כמותם באותו אזור – מחמיר הלאחץ על תשתיות המים והאנרגיה המקומיות.

יותר ויותר מתנגדים

ברחבי העולם, גדל מספר הקהילות המגלות התנגדות. חוות שרתים של גוגל צורכות בממוצע 550 אלף גלון מים ביום, או בערך 200 מיליון גלון בשנה, בעיקר למטרות קירור. כפי שהמחשב הביתי שלכם מתחמם בעקבות שימוש אינטנסיבי, יוצרים מתקנים מסיביים אלה, המאכסנים עשרות אלפי

'כוחו של יופי' - ספר תרגומים חדש של אברהם עוז

שירי מלחמה ומוות, כאב ותקווה

פרופסור אברהם עוז (צילום: טלי יצחקי)

עשרות שנים פועל פרופ' עוז נגד הכיבוש. היה חבר ההנהלה הציבורית הבינלאומית של "תיאטרון החופש" שהקים במחנה הפליטים ג'נין השחקן החיפאי ג'וליאנו מר חמיס שנרצח בקרבת מקום ב-2011. ב-2002, בעיצומה של מתקפה צבאית נוספת בשטחים הכבושים ("מבצע חומת מגן"), דרשה שרת החינוך דאז לימור לבנת (הליכוד) לפטרו מעבודתו באוניברסיטת חיפה בשל דברים שאמר בגנות הכיבוש. דרישתה זו עוררה ויכוח ציבורי סוער בתקשורת לגבי התערבות השלטון בחופש האקדמי.

יוסי אבו

שבוע עיר / בעריכת לריסה מילר

* / ספיר פז

אני צל על ארץך
אמרה תלדה בחלון;
(עמדת)
במטבח לכן
בבית לא שלי
אמרה: קשחך אמתם
השאנו אותך בחיים,
ספרי על רגלי בתיים, פסוקות,
ספרי על חלונות פרוצים,
ספרי על סימני סליות.
ילדה בשם ריקי באה אלי בחלום
אמרה: אני שהאדה, מי את?
(אני סימני הסליות במטבח הלכן
אני העשן השחר
אני צל ארץ בלי שם)

רבים הגיעו להשקה של ספרו של פרופ' אברהם עוז "כוחו של יופי" (הוצאת פרדס), שנערך בסוף יולי במועדון "מקום לשירה" ליד שוק תלפיות בחיפה. באירוע נשאו דברים: פרופ' גבריאל צורן, פרופ' לספרות עברית והשוואתית באוניברסיטת חיפה; פרופ' רות ראופמן, ראש החוג לספרות עברית והשוואתית באוניברסיטת חיפה; רותם עטר, מנהלת "מקום לשירה" בחיפה; ופרופ' עוז שדיבר על שירה ומלחמה. שירים מהספר קראו השחקן והבימאי אילן תורן, הזמרת אמל מורקוס, פרופ' חיה שחם, השחקן יוסף אבו-ורדה, הבימאי והשחקן סיני פתר ותמנע פלד.

"כוחו של יופי" זו אסופת שירה מתורגמת מאת משוררים שונים ומתקופות שונות. ביניהם: ברטולט ברכט ולאונרד כהן, ארתור רמבו ובוב דילן, אנה אחמטובה וז'ורז' מוסטיקי, ויליאם שקספיר וג'ון מילטון.

האנתולוגיה ששערך עוז כוללת למעלה מ-520 עמודים של תרגומי שירים ובייחוד שירי מלחמה ומוות, החטיבה הראשונה בספר. בלב הכרך עשרות שירים הזועקים נגד המלחמה, כאשר השירה מתייצבת לצד החיים. שירים אחרים עוסקים במלכות הרוע ובאסתטיקה של האופל; מתארים גלות וגולים; שירים שבמרכזם אובדן וזיכרון שנשמע בדמיון; שירי אהבה מפוכחת ומסנוורת, גואלת ומכשפת; שירי געגוע שנכתבו מתוך כאב המעורב בחזיונות של תקווה; שירים שנכתבו למען האל, בנוגע לאל ובפנייה אליו; ואוסף מרהיב של סונטות שקספיריות הטומנות בחובן עומק חדש של חיים אנושיים.

אברהם עוז נולד בתל אביב בשנת 1944. הוא חוקר, מחזאי, בימאי ומתרגם. כיהן כראש החוג לתיאטרון באוניברסיטאות תל אביב וחיפה וכפרופסור אורח באוניברסיטה העברית, בקולומביה ועוד; לימד ב"בית צבי", בסמינר הקיבוצים ובמכללות ספיר ואורנים. פרסם ספרים ומאמרים על תיאטרון הונס ועל תיאטרון פוליטי וישראלי.

כמו כן ערך עוז כתבי עת, תוכניות תרבות ברדיו ובטלוויזיה ואת הסדר "כתבי שקספיר" של המפעל לתרגומי מופת. תרגם מחזות ואופרות, בהם משל שקספיר, ברכט ופינטר; היה חבר ההנהלה האמנותית של התיאטרון הקאמרי, דרמטורג תיאטרון חיפה, מנהל אמנותי של תיאטרון האוניברסיטה בחיפה ובימאי בית בתיאטרון אלפא. בין מחזותיו: "הר תפארת" על העלייה הראשונה והולדת הציונות ו"צינורות" על פרשת רצח הרב דה האן. עוז ביים מחזות של שקספיר, פינטר, פוגארד ועוד. היה מייסדו ומנהלו של תיאטרון אלפא בדרום תל-אביב. בין ספריו: "התיאטרון הפוליטי: הסוואה, מחאה, נבואה" (1999) ו"שדות ומזודות: הדרמה העברית והסיפור הציוני" (2014).

פעיל ותיק נגד הכיבוש

עוז נמנה עם מקימי התארגנויות שמאל רבות באוניברסיטאות. בשנות ה-80, יחד עם טניה ריינהרט, בנימין כהן, יצחק לאור, גרשון שפיר, צבי רזי, אבישי ארליך, יואב פלד ויהודה קופפרמן, ייסד את "פורום", ארגון מרצים שמאלי שפעל באוניברסיטת תל-אביב. בראשית שנות התשעים היה שותף, יחד עם אורי רם, יובל יונאי, רמזי סולימאן ואחרים להקמת "פורום שמאל", ארגון מרצים הפועל באוניברסיטת חיפה עד ימינו.

186 עיתונאים הרוגים בעזה

אדרעי נגד כתב אלג'זירה בעזה, אנס אישריף, וקוראים לקהילה הבינלאומית להגן עליו, נכתב בהודעה. "זו לא הפעם הראשונה שאישריף הוא מטרה לצבא הישראלי, אך הסכנה לחייו כעת החריפה". אדרעי התייחס לאישריף כבר בסרטון שפרסם באוקטובר בחשבוננו. "אתה אולי מנסה להציג את עצמך כעיתונאי שחולק את כאבם של תושבי עזה, אבל עכשיו כולם יודעים שאתה חבר חמאס", אמר. על פי "הוועד להגנה על עיתונאים", גם אנשי תקשורת בדרום סוריה נרדפים, נעצרים ומאיימים באש חיה בידי כוחות הכיבוש הישראליים. כתבים ששוחחו עם נציגי הוועד מדווחים על ההטרדות מצד הצבא שנמשכות זה חודשים.

חמישה עיתונאים נהרגו השבוע מהפצצות הכיבוש על אוהל שהוקם בכניסה לבית החולים שיפא בעיר עזה. ההרוגים הם אנס אישריף, בכיר כתבי רשת "אל-ג'זירה" ברצועה, הכתב מוחמד קריקע והצלמים אבראהים זהר, מוחמד נופל ומואמן עלייה. ברשת גינו את התקיפה: "ההתנקשות של כוחות הכיבוש הישראליים בכתבינו היא עוד מתקפה בוטה ומכוונת על חופש העיתונות", מסרו. "הפקודה להרוג את אנס אישריף, אחד העיתונאים האמיצים ביותר בעזה, ואת עמיתיו, היא ניסיון נואש להשתיק קולות לקראת כיבוש עזה". לטענת הצבא, אישריף "שימש כראש חוליה בחמאס וקידם ירי רקטות נגד אזרחי מדינת ישראל וכוחות צה"ל".

כוחות הכיבוש תוקפים שוב ושוב אוהלים שבהם נמצאים עיתונאים סמוך לבתי חולים, בין השאר סמוך לבית החולים נאסר בחאן יונס. לפי נתוני הארגון הבינלאומי "הוועד להגנה על עיתונאים" בניו יורק, מתחילת המלחמה נהרגו מאש כוחות הכיבוש ברצועה 186 עיתונאים. לפני כשבועיים פרסם הארגון אזהרה מיוחדת בעניינו של אישריף. "אנו מודאגים מאוד מהאיומים החוזרים ונשנים של דובר הצבא הישראלי אביחי

שותפות השלום

די להרעבה ולמלחמה!

יום חמישי 14.8

צומת יאסיף, 18:00 | רהט, כיכר מרכז, 19:00

הפגנה ערבית-יהודית בתל-אביב

יום שבת 23.8 | 17:00

חד"ש תל-אביב

השקת הספר "רוזה לוקסמבורג"

בהשתתפות המחברת דנה מילס ודב חנין

יום חמישי 14.8 | 20:00 | אחד העם 70

מק"י ירושלים

קפיטליזם ומלחמה - אפרים דויד

יום חמישי 14.8 | 18:00 | כורש 14 כניסה ד'

חד"ש עובדים

עבודה בטוחה לכולם!

משמרת מחאה ואבל על קורבנות תאונות העבודה

יום שישי 15.8 | 11:00 | דרך בגין 119, ת"א

המשך מעמוד 7

מפלגת האחרון של הליברל

אבל ההישגים הם דלים: תוספת שכר שנתית של 1.75% (פחות מעליית יוקר המחיה) ומענק חד-פעמי של 6,000 שקל לעובדים במשרה מלאה (רובם היו רוצים לעבוד במשרה מלאה, אך לא ניתן להם). באוצר דוגלים תמיד בלסיים סכסוכי עבודה ממושכים באמצעות תשלום מענק חד-פעמי – כי זה חד-פעמי "ונאכל" במס המנוכה ממנו.

למרצים בסגל הזוטור משולם שכר הנע בין 3,000 שקל ברוטו לחודש לרבע משרה לכ-11 אלף שקל למשרה מלאה, אך ללא כל ביטחון תעסוקתי. וכמה משתכרים נשיאי האוניברסיטאות? אחד הסודות השמורים בהשכלה הגבוהה הוא שכרם של ראשי האוניברסיטאות – כולל מנכ"לים ובכירים בתחום המינהלי. במהלך השנתיים של סכסוך העבודה באוניברסיטאות, עודכן שכרם של הנשיאים פעמיים שכן זה צמוד למדד המחירים לצרכן. בינואר 2022 שכרם היה כ-72 אלף שקל לחודש – לא כולל הטבות שונות. כעבור שנתיים, בפברואר 2024, עלה ביותר מ-3% ל-78 אלף שקל (!). יצוין ששכרו ברוטו של ראש הממשלה השנוא נתניהו, נכון למאי 2025, עומד על 59 אלף שקל ברוטו לחודש. מסכן.

אפרים דויד

zoha.org.il

זו הדרך ברשתות החברתיות

וואטסאפ

טוויטר

פייסבוק

אינסטגרם

טלגרם

